

Διάλεξη 9^η

Κυριάκος Κυριαζόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. 6ο κεφάλαιο της έκθεσης του ειδικού εισηγητή του ΟΗΕ για τη θρησκευτική ελευθερία μετά την επίσκεψή του στην Μολδαβία το 2012 (συνέχεια από 7^η και 8^η ενότητα)
 - i. Συμπεράσματα του ειδικού εισηγητή
 - ii. Συστάσεις του ειδικού εισηγητή προς τις μολδαβικές αρχές

Σκοποί ενότητας

1. Μελέτη της έκθεσης του ειδικού εισηγητή του ΟΗΕ για τη θρησκευτική ελευθερία για τη Μολδαβία

6^ο κεφάλαιο της έκθεσης: συμπεράσματα του ειδικού εισηγητή

Παράγραφος 64

- Η молδαβική κοινωνία βρίσκεται σε διαδικασία γρήγορου μετασχηματισμού που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη μιας αειφόρου κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Η εφαρμογή των κανόνων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα της κυβέρνησης και έχει γίνει σημαντική πρόοδος, περιλαμβανομένης εκείνης στον τομέα της ελευθερίας θρησκείας ή κοσμοθεωρίας, ενός ανθρώπινου δικαιώματος, το οποίο γίνεται σεβαστό στη Δημοκρατία της Μολδαβίας.
- Τα μέλη των διαφόρων κοινοτήτων, περιλαμβανομένων μικρών μειονοτήτων, μπορούν γενικά να ασκούν τη θρησκεία τους ελεύθερα χωρίς ανάρμοστη παρέμβαση από το κράτος.

Παράγραφος 65

Τα παραμένοντα εμπόδια προκύπτουν κυρίως από την επικρατούσα θέση της ορθόδοξης εκκλησίας, η οποία απολαμβάνει ενός προνομιακού status σε αντίθεση με την συνταγματική διάταξη για το κοσμικό κράτος. Στην πράξη:

- Σημαντικοί τομείς της κοινωνίας βλέπουν τον ορθόδοξο χριστιανισμό, και συγκεκριμένα τη молδαβική ορθόδοξη εκκλησία, ότι συνιστά έναν παράγοντα εθνικής ταυτότητας
- Εξτρεμιστικές ομάδες ζητούν συχνά με επιθετικό τρόπο την περιθωριοποίηση οπαδών άλλων θρησκευμάτων όπως οι προτεστάντες, εβραίοι και μουσουλμάνοι.
- Μολονότι αυτές οι εξτρεμιστικές ομάδες υπολογίζονται σαν μικρή μειονότητα, δεν αντιμετωπίζονται με κριτική διάθεση από την εκκλησία κι έτσι οδηγούν στην εντύπωση ότι ομιλούν για λογαριασμό των ορθοδόξων πιστών της χώρας γενικά.

Παράγραφος 66

- Προς το σκοπό της περαιτέρω βελτίωσης των προϋποθέσεων για μια απόλαυση του δικαιώματος της ελευθερίας θρησκείας, από τον καθέναν χωρίς διακρίσεις, φαίνεται να χρειάζεται μια δημόσια κουλτούρα εκτίμησης της διαφορετικότητας.
- Ο ειδικός εισηγητής θα ήθελε να ενθαρρύνει την κυβέρνηση να ηγηθεί σε αυτό το θέμα, για παράδειγμα:
 - Να εκδώσει έναν νόμο εναντίον των διακρίσεων
 - Να διευκολύνει τη διαθρησκευτική επικοινωνία
 - Να επενδύσει στην εκπαίδευση της κοινωνίας των πολιτών
 - Να τοποθετείται σαφώς εναντίον της παρακίνησης στο θρησκευτικό μίσος

Παράγραφος 67

- Υπάρχουν θετικές υποχρεώσεις δυνάμει του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την προαγωγή της διαφορετικότητας. Η αναθεώρηση του νόμου του 2007 για τα θρησκευόμενα και τα συνιστώντα μέρη τους προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία σχετικώς.
- Η διαδικασία διαβούλευσης ήταν ευκαιρία για διαθρησκευτική επικοινωνία, η οποία ακόμη χρειάζεται να αναπτυχθεί στη Δημοκρατία της Μολδαβίας. Ο ειδικός εισηγητής εκτιμά τη διαφάνεια της διαδικασίας διαβούλευσης και το γεγονός ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι εξειδικευμένες στα ανθρώπινα δικαιώματα και σε ζητήματα εναντίον των διακρίσεων, έχουν επίσης προσκληθεί να συνεισφέρουν τις απόψεις και τις εμπειρίες τους.

Παράγραφος 68

Προκειμένου η ελευθερία της θρησκείας ή πεποίθησης και τα άλλα ανθρώπινα δικαιώματα να ριζωθούν στην κοινωνία η εκπαίδευση παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο:

- Το σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα θα έπρεπε να περιλαμβάνει ενημέρωση για τις διάφορες θρησκείες: την ιστορία, περιεχόμενο, απαιτήσεις και δομές τους, με σκοπό την απάλειψη στερεοτύπων και προκαταλήψεων που φαίνεται να υπάρχουν ακόμα σε μεγάλο βαθμό στην κοινωνία. Το μάθημα θα μπορούσε να αποτελεί μέρος μιας εκπαίδευσης της κοινωνίας των πολιτών, αλλά πιθανώς να εντάσσεται και στο πλαίσιο ενός εκούσιου θρησκευτικού μαθήματος.
- Ο ειδικός εισηγητής υπενθυμίζει την απαίτηση ότι το προαιρετικό status του μαθήματος των θρησκευτικών θα πρέπει να διασφαλιστεί όχι μόνο *de jure* αλλά και *de facto*. Πρέπει να αναπτυχθούν μηχανισμοί αποτελεσματικής προστασίας από τα παιδιά ή τους γονείς που επιλέγουν απαλλαγή από το μάθημα των θρησκευτικών.

Παράγραφος 69

- Παρόμοια συμπεράσματα συνάγονται όσον αφορά την κατάσταση της ελευθερίας της θρησκείας στην περιφέρεια της Τρανσνίστρια της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, με διάφορες αξιοπρόσεκτες πλευρές πρόσθετης ανησυχίας:
 - Ιδιαιτέρως, για την πρακτική της κράτησης ανθρώπων που έχουν αντίρρηση συνείδησης στη στρατιωτική θητεία για λόγους θρησκείας.
 - Για τους νέους κανόνες που απαγορεύουν με τις θρησκευτικές κοινότητες από το να επικοινωνούν με το κοινό για μια περίοδο 10 ετών μετά την καταχώρηση.

Σύνοψη των παραγράφων 64-69

- Η Μολδαβία βρίσκεται σε διαδικασία γρήγορου μετασχηματισμού με την ανάπτυξη μιας κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Τα εμπόδια προς αυτή την κατεύθυνση οφείλονται κυρίως στην επικρατούσα θέση της μολδαβικής ορθόδοξης εκκλησίας του πατριαρχείου της Ρωσίας. Η εκκλησία αυτή συνιστά de facto κρατική εκκλησία σε αντίθεση με το σύνταγμα (κοσμικό κράτος).
- Για την υπέρβαση εμποδίων προτείνεται, υπό την ηγεσία της κυβέρνησης, η προώθηση τομών, όπως έκανε στην αναθεώρηση του νόμου του 2007.
- Προτείνεται η αλλαγή στο σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα και η αλλαγή του χαρακτήρα του μαθήματος των θρησκευτικών προς όφελος της έμφασης στη διαφορετικότητα των θρησκευμάτων.
- Τρανσνίστρια: ιδιαίτερες ανησυχίες για τη νομική απαγόρευση έκφρασης σε θρησκευτικές κοινότητες και τη μη αναγνώριση των αντιρρησιών συνείδησης.

**6ο κεφάλαιο της έκθεσης:
συστάσεις του ειδικού εισηγητή
προς τις молδαβικές αρχές**

Παράγραφος 70

- Για τη δημιουργία μιας περιεκτικής κοινωνίας, η κυβέρνηση θα πρέπει ηγηθεί στη διαδικασία ανάπτυξης μιας κουλτούρας εκτίμησης της, υπάρχουσας και αναδυόμενης, διαφορετικότητας, περιλαμβανομένων των ζητημάτων ελευθερίας θρησκείας ή κοσμοθεωρίας.
- Η κυβέρνηση ενθαρρύνεται να εφαρμόσει συστάσεις που απευθύνθηκαν σε αυτή κατά τη διάρκεια της περιοδικής εξέτασης της έκθεσής της.

Παράγραφος 72

Η κυβέρνηση θα πρέπει να διασφαλίσει ότι οι αρχές της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων, περιλαμβανομένης της σχετικής με το status και την αναγνώριση των διαφόρων θρησκειών που είναι παρούσες στη Δημοκρατία της Μολδαβίας, γίνονται πλήρως σεβαστές στο νόμο και στην πράξη.

Παράγραφος 73

Η κυβέρνηση θα πρέπει να καταστήσει σαφές ότι τα standards των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιλαμβανομένης της ελευθερίας θρησκείας ή κοσμοθεωρίας, και οι αρχές ισότητας και απαγόρευσης των διακρίσεων έχουν προτεραιότητα έναντι της επίκλησης της εθνικής ταυτότητας.

Παράγραφος 74

Η κυβέρνηση θα πρέπει να υιοθετήσει έναν νόμο εναντίον των διακρίσεων, σε συμφωνία με τα διεθνή standards, με σκοπό την παροχή ενεργητικής προστασίας έναντι των διακρίσεων σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Παράγραφος 75

Οι διατάξεις που ρητά προκαλούν διακρίσεις των μη πολιτών σε σχέση με τα θρησκευτικά ζητήματα θα πρέπει να καταργηθούν από το κρατικό δίκαιο.

Παράγραφος 76

Πρέπει να καταργηθούν οποιεσδήποτε πρακτικές που προκαλούν διακρίσεις στο θέμα της αποκατάστασης της περιουσίας των θρησκευτικών κοινοτήτων, η οποία κατασχέθηκε κατά την σοβιετική εποχή. Η κυβέρνηση πρέπει να θεωρήσει καλύτερα τη ρύθμιση της αποκατάστασης περιουσίας των θρησκευτικών κοινοτήτων με σκοπό να πετύχει την απαγόρευση των διακρίσεων στην πράξη, σε αυτόν τον τομέα.

Παράγραφος 77

Η κυβέρνηση θα πρέπει να ενθαρρύνει μια κουλτούρα διαθρησκευτικής επικοινωνίας, για παράδειγμα προσκαλώντας εκπροσώπους διαφόρων θρησκευμάτων και μη πιστεύοντες σε κοινές διαβουλεύσεις. Οι συζητήσεις στρογγυλής τράπεζας, που οργανώνονται από το υπουργείο δικαιοσύνης, είναι καλό παράδειγμα προς αυτήν την κατεύθυνση.

Παράγραφος 78

- Η εκπαίδευση της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ άλλων και στα αναλυτικά σχολικά προγράμματα, θα πρέπει να αναγνωρίζει την αξία της διαφορετικότητας και να παρέχει εύλογη ενημέρωση για διαφορετικές θρησκευτικές παραδόσεις.
 - Συνίσταται η μελέτη των καθοδηγητικών αρχών του Τολέδο για τη διδασκαλία για τις αρχές και τις πεποιθήσεις στα δημόσια σχολεία που προετοιμάστηκε από το συμβουλευτικό συμβούλιο ειδικών για την ελευθερία θρησκείας ή κοσμοθεωρίας, του γραφείου για τους δημοκρατικούς θεσμούς και τα ανθρώπινα δικαιώματα του ΟΑΣΕ (Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη)
- Το αναλυτικό πρόγραμμα της ιστορίας πρέπει να αλλάξει επίσης για να διασφαλίσει ότι σε όλα τα παιδιά στη Δημοκρατία της Μολδαβίας παρέχεται εύλογη και ακριβής ενημέρωση για τις διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις στη χώρα, τις παρελθούσες και τις παρούσες (θα πρέπει να περιλαμβάνει την εκπαίδευση στο ολοκαύτωμα).

Παράγραφος 79

Ο προαιρετικός χαρακτήρας του μαθήματος των θρησκευτικών στα σχολεία πρέπει να διασφαλιστεί όχι μόνο *de jure* αλλά και *de facto*. Αποτελούν *sine qua non* προϋποθέσεις:

- Η παροχή αποτελεσματικής προστασίας για παιδιά που δεν παρακολουθούν το μάθημα, εναντίον πιθανής πίεσης από σχολικές αρχές, εκκλησιαστικούς αξιωματούχους, άλλα παιδιά ή οποιονδήποτε άλλον.
- Η ανάπτυξη αποτελεσματικών μηχανισμών που θα διασφαλίζουν ότι τα παιδιά ή οι γονείς δεν υποφέρουν από αρνητικές συνέπειες, αν επιλέξουν να μη λάβουν μέρος στο μάθημα των θρησκευτικών.

Παράγραφος 80

- Η κυβέρνηση θα πρέπει να ομιλεί σαφώς εναντίον οποιονδήποτε εκδηλώσεων θρησκευτικού μίσους ή μισαλλοδοξίας .
- Σε συμφωνία με το α. 20, § 2, του διεθνούς συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, οποιαδήποτε επίκληση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους που συνιστά παρακίνηση σε διακρίσεις, εχθρότητα ή βία θα πρέπει να απαγορεύεται.

Παράγραφος 81

- Όπως προβλέπεται από το συμβούλιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην απόφασή του 16/13, η κυβέρνηση θα πρέπει να ασκεί την απαραίτητη επιμέλεια για την πρόβλεψη, την έρευνα και την τιμωρία πράξεων εναντίον προσώπων που ανήκουν σε θρησκευτικές μειονότητες, ανεξάρτητα από τον αυτουργό.
- Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση θα πρέπει να διερευνά τις πράξεις εκφοβισμού ή εχθρότητας που έχουν ως στόχο θρησκευτικές μειονότητες, περιλαμβανομένων των περιπτώσεων σε αγροτικές περιοχές. Οι σχετικές διατάξεις του νομοθετικού πλαισίου θα πρέπει να εφαρμόζονται πλήρως.

Παράγραφος 82

- Η καταχώρηση των θρησκευτικών μειονοτήτων από το κράτος θα πρέπει να θεσπίζεται με ένα πνεύμα και τρόπο εξυπηρέτησης, εφαρμογής του ανθρώπινου δικαιώματος στην ελευθερία θρησκείας ή κοσμοθεωρίας. Επομένως η διαδικασία καταχώρησης:
 - Θα πρέπει να είναι γρήγορη, διαφανής και μη προκαλούσα διακρίσεις.
 - Δε θα πρέπει να εξαρτάται από εκτεταμένες τυπικές προϋποθέσεις, όσον αφορά τον αριθμό ή το χρόνο από τον οποίο υπάρχει, ούτε να τίθεται ένα ανάρμοστο βάρος στις κοινότητες που κάνουν αίτηση για να αποκτήσουν νομική προσωπικότητα.
 - Δε θα πρέπει να επιτρέπεται σε θρησκευτική ομάδα να αποφασίζει για την καταχώρηση άλλης θρησκευτικής ή κοσμοθεωρητικής ομάδας.

Παράγραφος 83

Η καταχώρηση δε θα πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση μιας θρησκείας. Η κυβέρνηση θα πρέπει να σέβεται το δικαίωμα των μελών των καταχωρημένων και μη θρησκειών να ασκούν την ελευθερία της θρησκείας τους και να εξετάζει τους υφιστάμενους κανονισμούς και πρακτικές καταχώρησης, προκειμένου να διασφαλίσει το δικαίωμα όλων των προσώπων να εκδηλώνουν την θρησκεία ή πεποίθηση τους, μόνοι ή από κοινού με άλλους, δημόσια ή ιδιωτικά, ανεξάρτητα από το αν έχουν νομική προσωπικότητα ή όχι.

Παράγραφος 84

Η κυβέρνηση θα πρέπει να συνεχίσει να αναγνωρίζει το δικαίωμα στην αντίρρηση συνείδησης, στο νόμο και την πρακτική, και να διασφαλίσει ότι η σχετική νομοθεσία εφαρμόζεται με τρόπο που δεν προκαλεί διακρίσεις.

Παράγραφος 85

Η κυβέρνηση θα πρέπει να ανοίξει τις ένοπλες δυνάμεις για την υπηρεσία ιερέων διαφορετικών θρησκειών.

Παράγραφος 86

Η κυβέρνηση θα πρέπει να είναι ευπροσάρμοστη, ελαστική στο να δίνει άδειες διαμονής και εργασίας σε μη πολίτες που εργάζονται ως θρησκευτικό προσωπικό.

Παράγραφος 86

Οι «αρχές» της περιφέρειας της Τρανσνίστρια παροτρύνονται επιπροσθέτως:

1. να εξετάσουν πρακτικές που δίνουν μια προνομιακή θέση στην ορθόδοξη εκκλησία και σχετικές πρακτικές που οδηγούν σε de facto διακρίσεις εναντίον πιστών άλλων θρησκειών.
2. να εξετάσουν σοβαρά την ενίσχυση των κανόνων και διαδικασιών για την αρχή της ίσης μεταχείρισης για όλους, όπως προβλέπεται βάσει του διεθνούς δικαίου.
3. να παύσουν χωρίς καθυστέρηση πρακτικές κράτησης προσώπων που αντιτίθενται λόγω θρησκείας ή συνείδησης στη στρατιωτική θητεία και να αναπτύξουν κανόνες για εναλλακτική θητεία για τους εν λόγω αντιρρησίες.
4. να καταργήσουν χωρίς καθυστέρηση κανόνες που απαγορεύουν την επικοινωνία στις θρησκευτικές κοινότητες για 10 χρόνια από την καταχώρησή τους.
5. να σταματήσουν πρακτικές που δεν επιτρέπουν σε ιεραποστόλους να εργαστούν σε τοπικό επίπεδο.

Σημαντικότερα σημεία

- Προτεραιότητα των κανόνων ανθρωπίνων δικαιωμάτων έναντι της επίκλησης εθνικής ταυτότητας.
- Το μάθημα των θρησκευτικών πρέπει να είναι προαιρετικό με αποτελεσματική προστασία εναντίον των πιέσεων σε όσους επιλέγουν να μη συμμετέχουν.
- Στο θέμα της καταχώρησής (απόκτησης νομικής προσωπικότητας) να μην προκαλούνται διακρίσεις, μέσα από γρήγορες και διαφανείς διαδικασίες. Δεν μπορεί να αποτελεί προϋπόθεση ασκήσεως της ελευθερίας θρησκείας.
- Άνοιγμα των ενόπλων δυνάμεων για ιερείς από διαφορετικά θρησκευόμενα.
- Υιοθέτηση νόμου εναντίον διακρίσεων και να επίλυση του ζητήματος της αποκατάστασης της παρουσίας των θρησκευτικών κοινοτήτων.
- Ενθάρρυνση κουλτούρας διαθρησκευτικής επικοινωνίας.

Βιβλιογραφία

1. Έκθεση του ειδικού εισηγητή για την Μολδαβία
2. Διεθνές σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα
3. Απόφαση 16/13 του συμβουλίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2016

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

